

TARTU ÜLIKOOLI VILJANDI KULTUURIAKADEEMIA

Etenduskunstide osakond

Teatrikunsti õppekava

Näitleja eriala

Rait Õunapuu

MINU ELU KUNSTIS

Lõputöö

Kirjaliku töö juhendaja: Jaanika Juhanson

Viljandi 2013

SISUKORD

SISSEJUHATUS	3
1. ENNE KOOLI JA KATSETEL.....	5
2. ESIMENE SEMESTER.....	7
3. TEINE SEMESTER.....	11
4. KOLMAS SEMESTER	14
5. NELJAS SEMESTER.....	18
6. ROLLID DIPLOMILAVASTUSTES	21
6.1 Erinevaid rolle Urmas Vadi lavastuses „Minu isa 20 aastat hiljem“	21
6.2 Pardipoeja ja Luige roll Kalju Komissarovi lavastuses „INETU!“	23
6.3 Jesperi roll Vallo Kirsi lavastuses „Kardemoni linna röövlid“	25
6.4 Toomase roll Adeele Sepa ja Marika Palmi lavastuses ”Pulm”	27
6.5 Tennisetreeneri ja koori roll Taago Tubina kuuldemängus „Jätkutüdruk“	29
6.6 Vürst Mõškini roll Vallo Kirsi lavastuses “Idioot”	30
6.7 Raidi roll Marika Palmi lavastuses „Unista!tud“	33
6.8 Noore paruni Georgi roll Margus Kasterpalu lavastuses „Sajand“	35
KOOLIST	38
KOKKUVÕTE	40

SISSEJUHATUS

Järgnev lõputöö kirjalik osa on suures mahus minu arenguanalüüs läbi nelja teatrikoolis veedetud aasta. Analüüs on minu kui näitleja ja inimese pilgu läbi, võttes luubi alla just nendeks kujunemise läbi teatrikooli. Kirjeldan olukordi ja teemasid, mis said sellel teel takistuseks. Proovin ka sõnastada, kuidas nende ületamine sujus ja toon välja murdepunktid. Alles nüüd, tagantjärele vaadates, olen ma hakanud aru saama, mis eesmärgiga me erinevaid ülesandeid ja harjutusi tegime. Kool, teater ja teatrikool on mind suurel määral muutnud, seda tajun ma igati. Siiski, mis suundades, on paari lausega kokku võtta keeruline. Läbi selle kirjatöö proovin need muutused selgeks teha eelkõige iseendale. Abiks sellel teel võtan oma varasemad eneseanalüüsid ja kõik säilinud kirjutised, sealhulgas ka erialapäeviku.

Esimeses peatükis proovin kirjeldada, milline inimene ma olin enne teatrikooli ja mis toimus katsetel. Igas järgnevas (teises, kolmandas, neljandas ja viiendas) peatükis, räägin semestrite kaupa sellest, millega me tegelesime ja kuidas ma toime tulín. Esimesel neljale semestrile on igale pühendatud üks peatükk, sest siis toimus kooli ja eriala mõttes kõige tihedam õppetöö. Läbi nende peatükkide annan ülevaate oma arengust ja vajakajäämistest. Püüan meelde tuletada hirne, õpetusi ja muutusi, mis minus aset leidsid. Kuuendas peatükis lahkan oma diplomilavastusi, millest igal on olnud roll minu kujunemisel. Viimases, seitsmendas peatükis võtan kokku tehtud analüüsi ja proovin aru saada, kuidas või mismoodi ma olen muutunud ja kas olen sellega rahul.

Ma olen alati pidanud elu eesmärgiks olla õnnelik. Õnnelik just läbi tegevuse, mitte tegutsematuse. Tänu sellele on mul olnud üldiselt lihtne ja hea elada. Tulín teatrikooli katsetele,

sest arvasin, et sissesaamine teeb mind õnnelikuks. Tegelikkuses sain aru, et see, mida pidasin õnneks, oli lihtsalt laiskus ja teatrikool avas mu silmad hoopis teiste väärtushinnangute poole. Mulle tundub, et oskan ennast nüüd identifitseerida. Olen õnnelik ja loodan, et mu elus tuleb veel hetki, kus pean oma väärtused ja tahtmised ümber hindama. Pean õigeks alustada oma tööd kirjeldusega sellest ajast, mil mul need täiesti puudusid.

1. ENNE KOOLI JA KATSETEL

Olen pärit väikesest kohast nimega Järva-Jaani. Selles vallas elab umbes kaks tuhat inimest ja kultuur on seal tavaliselt olnud kõrgel kohal. Siiski, see kultuur, millega seal kokku puutusin, oli ja on pisut teistsugune kui see, mida olen õppinud vaatama ja tegema nüüd. Tegelesin algkoolist alates tantsimisega. Esmalt peo- ja võistlustantsuga ning hiljem show/karaktertantsuga. Laulsin erinevates koorides ja mängisin bändis pilli. Tegin kõvasti sporti ja olin üldiselt hea õpilane. Kõlab kultuuriselt ja ilmselt oligi. Ise seal asjas sees olles ei osanud ma näha, et teeme küll asja, mida ise armastame, kuid inimestele, kes meid armastavad. Olin iseenda, oma tegemiste ja tulemustega väga rahul, sest polnud süvenenud suuremasse pilti ja kontakt väljastpoolt tuleva ja mujal pakutava kunstiga oli äärmiselt nõrk.

Ilmselt oma edevusest ja teatavast kuulsusehimust võtsin umbes kaheksandas klassis endale täiesti tühja kohapealt eesmärgi, et minust võiks saada näitleja. Ainus eeltöö, mida tol ajal arvesse võtsin, oli välja arvutada, kumb teatrikool minu lõpetamise aastal katseid korraldab ja mida seal minult nõutakse. „Õnnelikuks võitjaks“ osutus Viljandi Kultuuriakadeemia. Järgnevad viis aastat vastasin tulevikuküsimustele pea alati, et kui õnne on, siis sinna lähen. Õppisin „lullad“ ja laulud pähe ning jõudsidki kätte katsed. Märtsis toimunud eelkatsed, kust mind ka tagasi kutsuti, andsid vaid hoogu juurde. Keegi rääkis midagi diktsiooni parandamisest, kuid sellest ei saanud ma aru ja ei pidanud ka teab mis oluliseks märkuseks. Kui kirjutamisega siia jõudsin, lugesin läbi oma esimese eneseanalüüsi, mille tegime suvel, kui katsed olid läbi ja olime kooli sisse saanud. Uskumatu, kust tuli selline enesekindlus ja lausa imetus? Mul oli kombeks olla alati rahul sellega, mida ma teen või kuidas. Päris paljudes teemades ei ole ma enam üldse sama meelt, kui siis kirja panin. Mitte, et seal oleks valetanud, vaid nüüd näen asju teise pilguga.

Mul ei olnud teatrist ja veel vähem teatrikoolist mitte mingit ettekujutust. Olin teatris käinud küll, kuid ainult loetud korrad. Mäletan, et väikse poisina vaatasin koos emaga kõik teleteatri lavastused ära ja need meeldisid mulle. Täiesti vabalt võis see kõik mulle sealt alateadvusse jääda. Ma arvasin, et näitlemine on midagi lihtsat ja lõbusat. Saan kuulsaks ja puha. Teadsin vaid, et laulmine, tantsimine ja pillimäng tuleb ilmselt kasuks. Julgusest ei olnud mul enne kooli samuti puudust tulnud. Mäletan, et lootsingi sellele, et olen nii voolitav savi ja täitsa sobilik materjal näitlejaks.

Kui ma sellele praegu mõtlen, tundub see kõige rumalam tundmatus kohas vettehüppamine üldse. Ma kardan, et oma praeguses elus ei julgeks ma enam kunagi ühtegi niivõrd suurt otsust ilma suurema taustauuringuta teha. Mul on sellest kahju, sest ma mäletan, et nooruseuljuses olin kõvasti spontaansem. Riske võtan ma nüüdki, kuid seda pigem laval või proovides. Elus ei ole mul neid viimastel aastatel väga ettegi tulnud. Oma iseseisva elu alguses ma tahaksin vähemalt proovida langetada suuri otsuseid, et näha, kas tulen sellega üldse toime.

2. ESIMENE SEMESTER

Kohe alguses oli täpselt aru saada, millistel vaimsetel tasemetel me terve kursusega olime. Mina kuulusin kindlasti sinna vasemate hulka ja see oligi vist loogiline. Meid oli viis, kes tulime otse gümnaasiumist ja loomulikult ei olnud me nii palju lugenud või kogenud kui näiteks need, kel käsil juba teine kõrgharidus. See ei olnud mitte õigustus, vaid esimese aasta sissejuhatus, sest just sellelt pinnalt algasid minu probleemid.

Nagu eelmises peatükis kirjutasin, olen ma pärit kohast, kus inimeste meelt sai lahutada üsna lihtsalt ja odavalt. Proovisin teatrikoolile samasuguse hooga peale lennata. See võiski olla esimene viga. Mul võttis kaua aega, et saada aru, milliste reeglite või põhimõtete järgi töötab teater ja näitleja. Proovisin enamasti nalja teha, aga tihti keegi ei naernud. Ka minu endal läks ajapikku naer meelest, sest olukord oli kehv. Tundsin tihti, et tahaksin mängida ja lollitada, selle asemel, et teha endale selgeks ABC. Olin teisiti harjunud ja ei osanud muutustega muganduda. Polnud harjunud ka õppima ja lugema, mingi etapp elus oleks nagu vahele jäänud. Mäletan, et väiksest peast lugesin ma palju. See meeldis mulle ja mul oli huvitav, kuid ei oska öelda, mis siis juhtus, et teismelisena kaotasin selle huvi täielikult. Häbenesin seda ja proovisin asja parandada.

Me alustasime väga kiire tempoga ja see oli alguses raske. Igal hommikul kella kaheksaks kooli minna oli mulle nii füüsiliselt kui vaimselt väga keeruline. Näitlejameisterlikkuse õppejõud Kalju Komissarov oli läbi oma karmuse tegelikult siiras ja soe, kuid siiski kartsime teda kõik. Nüüd kõrvalt jälgides olen saanud aru, et selline ongi tema tehnika: kui keegi sind nii palju austab ja kardab, siis on ta vastuvõtlikum kõigele, ületab ja proovib ennast iga hinna eest tõestada. See töötas, sest me kõik proovisime kohe kõvasti. Inimestes toimus edasiliikumine, mida oli väga nauditav kõrvalt jälgida. Katsusin ainult sammu pidada, kuid see õnnestus harva.

Ma sain kõigest aru, aga alati realiseerida ei osanud ning kartsin pidevalt ka eksida. Võtsin igast kiidusõnast kinni, sest neid tuli harva. Mul on meeles, kuidas kord erialatunnis trampisin ja kolistasin etüüdi tehes liiga palju ning sain kohe ka märkuse. Järgmisel päeval ja ka edaspidi, kõndisin vaikselt, mõtlesin sellele ning sain kiita, et olen vähemalt õppimis- ja arenemisvõimeline. Sellest sai üks tähtsamaid punkte minu okkalisel kooliteel. Ma teadsin, et olen nõrgemate seas ja sealt edasi saan aidata ennast vaid mina ise. Sel päeval võtsingi vastu otsuse, et kui ma muuga veel särada ei suuda, siis vähemalt proovin olla nii tähelepanelik ja asjalik kui võimalik. Kui pidime valima valme või luuletusi mingiks kindlaks kuupäevaks, siis proovisin alati olla täpne, ei jäänud tundi hiljaks, ei ajanud juttu. Mulle tundus, et seda märgati ja sellest oli mulle kõvasti kasu. Siiaaani aitab mind ütlus: „Lolli ja rumala vahe seisneb selles, et rumal vähemalt püüab.“ Loll ma olla ei tahtnud.

Mul on ikka veel kurb meel, et mina ja meie kursus üldiselt, jäime meelde kui kursus, kes ei oska etüüde teha ega välja mõelda. Seda ütles meile eksamitagasisidel Peeter Raudsepp. Keskendusin, mõtlesin ja harjutasin. Endale tundusid mingid mõtted lausa suurepärased ja mängulised, kuid nagu selgus, nad seda tegelikult ei olnud. Tähtis märkus, mida siiani endale meelde tuletan, saabus minuni ühes varajases erialatunnis. Publik peab **nägema**, mida sina näed ja seda pead sa **vahendama käitumise keeles, fakte hinnates ja nendesse suhestudes**. Võtsin siia kokku enda jaoks esimese semestri põhitalad. Nende kriteeriumide kaudu algab näitlemine ja nende selgeks saamiseks olidki kõik need etüüdid mõeldud. **Mina antud olukorras** – ilmselt kõige keerulisem asi, mida teha selgeks noorele inimesele, kes võib-olla ei tea veel, mis asi on MINA. Või kardab seda endale tunnistada. Mäletan, et ma proovisin keskenduda ideele ja sellele, et seda oleks põnev või naljakas jälgida, aga ikkagi olid teiste tehtud etüüdid mahlakamad ja naljakad ning mõttega.

Lavakõnega olid läbi semestri taolised probleemid – ei julgenud fantaseerida ega nautida. Tundsin, et kui mõtlen tekstile, siis kadus justkui mõte. Kui keskendusin mõtte edasi andmisele, kadus diktsioon. Kõigi kriitiliste pilkude all ei olnud lihtne saavutada õiget lavalist enesetunnet, siiski kui see vahel juhtus, tundsin ennast hästi – suutsin unustada, mis minust arvatakse ja kas see kellelegi meeldib või mitte. Tavaliselt just siis tulidki kõige paremad tulemused, kui mängisin ja ei mõelnud tulemusele, vaid olin asjas sees.

Mäletan esimesest semestrist, kuidas mul oli pidev hirm ja kartus, et ma teen midagi täiesti valesti. Ma ei ole kunagi tahtnud eksida, teha midagi halvasti. Mulle ei mahtunud pähe, et see on vajalik ja lahutamatu osa teatrikoolist – **julgeda proovida ja eksida**. Tundsin ennast alati halvasti, kui sama märkust tuli mulle öelda rohkem kui korra. See tähendas minu jaoks automaatselt seda, et olin ebaõnnestunud. Üle kõige meeldis mulle kiita saada. Siiani ei meeldi mulle tegelikult saada samu märkusi, kuid läbi proovide on tulnud vähemalt julgus eksida. Mind aitab alati mõte, et mis on kõige hullem asi, mis saab juhtuda? Tegelikult mitte midagi. Aga arusaamine sellest, et proov on proovimiseks, võttis väga kaua aega.

Täiesti uue kogemusena mäletan veel oma esimesi teatriskäike. Kuna oma eelnevas elus olin teatriga kokku puutunud vaid mõned korrad ja sedagi liiga ammu, siis tabasin end huvitavatel emotsioonidelt. Päris alguses oli keeruline, ei saanud paljudest asjadest aru ning ei uskunud kõike, mis laval toimus. Kogu tinglikkus mõjus veidralt ja ainult siiras ning inimlik oli vastuvõetav. Ma arvan, et ma ei suutnud end samastada, kaasa elada tegelasele või loole, mida ma päris elus ette ei kujutanud. Sestap meeldisid mulle lihtsad ja loogilised lavastused ning tegelased nende sees. Kui kaaslastega nähtu üle arutlesime, tundus mulle alati, et nad nii väga tahavad kuskil midagi näha ja näevadki. Olin uhke, et ei olnud nii kergesti äraostetav, kuid sellega ei läinud kaua. Mida rohkem nägin, seda enam võtsin neid reegleid üle ning hakkasin samuti nägema ja vaimustuma asjadest, mis mind kunagi külmaks oleksid jätanud. Siiani olen tegelikult üsna kriitiline, sest mulle meeldib mõelda, et näengi asju omamoodi. Sel ajal kartsin öelda mingeid arvamusi ja seisukohti välja, sest ei teadnud, kas need on ikka õiged. Nüüd teen seda hea meelega. Ma olen aru saanud, et kõigile ei saagi meeldida ja niipalju kui on inimesi, võib olla ka arvamusi, ilma, et ükski neist oleks vale.

Esimesed eksamid jõudsid minu jaoks kuidagi nii kiiresti kätte. Juba oligi see aeg, kui pidime tegema valiku, milliseid enda esimesel semestril tehtud etüüde tahame eksamil näidata. Minu panus jäi kasinaks, sest erilist valikut tegelikult ei olnud. Kui teistel oli kõigil vähemalt kaheksa head etüüdi, oli mul vaid viis rahuldavat. Ma teadsin ka ise, et need pole midagi erilist, sest olin teisi kõrvalt näinud. Ma mäletan, et ma ei saanud aru, mida tähendas etüüdi puhul - tööta edasi. Laias laastus muidugi, et täpsemaks ja kompaktsemaks, aga minule luges alati mõte. Mulle tundus, et kui sellega on korras, siis kõik muu tuleb nagu iseenesest. Panin tähele, et mitte kõigi

puhul polnud asi ainult mõttes kinni, luges ka orgaanika. Ma olin laisk. Kui asi tundus juba enam-vähem, siis sinna ta justkui olekski jäänud. Olin rahul sellega, mis oli ning kartsin, et kui nüüd väga palju muudan ja kohendan, siis rikun midagi ära. Praegu tundub selline mõtteviis isegi natuke naljakas.

Pärast eksameid saabus karm tõehetk. Mäletan, kui kõigist räägiti, räägiti head ja halba ning anti soovitusi. Kui kord jõudis minuni, saabus vaikus ja mingi pinge tõusis õhku. Mulle tundus, et keegi ei taha nüüd otse nii halvasti midagi öelda ja siis hakkas vihjamine, mis asendus hiljem juba otseste märkustega. Mulle öeldi, et ma vaatan ennast koguaeg nagu kõrvalt ja kontrollin. Peeter Raudsepp ütles, et ma flirdin publikuga, vaatan, kas miski töötab või mitte. Mul oli kohutavalt piinlik ja seda just kaaslaste ees. Mulle tundus, et olen neid nagu alt vedanud. Ketitugevuse määrab ikkagi nõrgim lüli. See oleks olnud täielik katastroof, aga õnneks öeldi, et mingi muutus oli lavastajate tehtud lühilavastustes siiski olemas. Et seal polnud nagu viga ja mingid kohad tundusid orgaanilised. Oli olnud märgata, et saavutasin õige lavalise enesetunde. Ma tundsin seda ise ka, et selle kahekümne minuti jooksul olin ma täiesti kohal – suutsin keskenduda. Tähtis selgitus, mille saime kõik alles teada sellel tagasisidel ja mis oleks ilmselt meid terve semestri jooksul aidanud oli, et etüüd on harjutus mingi elemendi omandamiseks. Ma kahtlen, kas ma oleksin siis midagi tegelikult teistmoodi teinud, kui ma oleksin seda varem teadnud, aga edaspidises töös on see mind palju aidanud.

Pärast eksameid oli meil kaks nädalat puhkust. Ma veetsin need maal, oma päris kodus, kus sain korraks aja maha võtta ja mõelda, mida ma siis õieti teen või tegema pean. Mul oli suur hirm, et mind tahetakse koolist välja visata ja praegu anti lihtsalt teine võimalus ennast järgmisel semestril tõestada. See pani tõelise pinge peale. Proovisin lugeda tarku teatriteoreetilisi raamatuid, aga mõistsin, et kahe nädalaga ennast targaks ei loe. Mul oli ikka sügav depressioon ja puhata ei suutnudki. Mingi täiesti uus tunne minu elus. Lõpuks jõudsingi sinna välja, et pean midagi muutma. Mõtlesin selle enda jaoks loogiliseks. Ma pingutan ja proovin, olen julgem ja põhjalikum. Proovin veelgi rohkem keskenduda ja harjutada, isegi siis, kui juba on enam-vähem. Terve minu esimene semester oli olnud ju „enam-vähem“, nüüd oli aeg sellest edasi liikuda.

3. TEINE SEMESTER

Pärast pisikest puhkust algas minu jaoks nagu uus kool. Ma ei oska siiani nimetada, mida ma siis tegelikult teistmoodi tegin. Ma proovisin olla julgem ja mõtlesin, et ega mul enam pole midagi kaotada, põhjast saab ju ainult ülespoole tõusta.

Semester algas jällegi kohe suure töötähe all. Alustasime „Tartuffe“-i ja „Hamleti“ analüüsimisega. Millegipärast tundusid need mulle huvitavad või vähemalt põnevamad kui etüüdid, millega tegelesime esimesel semestril. Konkreetsed tegelased, kellel midagi juhtub, kes suhtlevad ja suhestuvad teistega. Panin tähele, et olingi julgem ja sedasi oli ka mul endal huvitavam. Avaldasin arvamust, kuid hoidsin sealjuures silmad, kõrvad lahti. Põnev oli läbi erinevate arusaamade näha teiste inimeste sisse. Õppisime tegelikult näidendit lugema, tegelaste vahelisi liine nägema ja proovisime sõnastada tegelaste mõtteid. Tajusin, kuidas õppejõud Kalju Komissarov söötis meile ette ideid, kuidas veel saab näidendit või katkendit tõlgendada, et kunagi pole ainult ühte tõe. Mida võib tegelane öelda, aga mida hoopis mõelda? See sobis mulle. Olen tundnud end veidi ebamugavalt alati olukordades, kus mulle üritatakse õpetada midagi, kus on mingid reeglid ja valemid, selle asemel, et ma õpiksin mõtlema iseenda eest. Tegelikult oodati minult koguaeg seda, et ma üldse mõtleksin ja areneksin, lihtsalt mina ei saanud sellest aru ja kujutasin reegleid endale ette.

Mulle jäi tihti stseene tehes tunne, et ma võtan endalt mänguruumi ära. Kui õppejõud kommenteeris nähtut, tundus mulle, et mõtlesin kõigi nende asjade peale, aga ei pidanud piisavalt oluliseks ja tähtsad asjad jäidki tahaplaanile või sootuks välja mängimata. Kõigi nende analüüside käigus sain ma tõeliselt vajaliku kogemuse, mida kasutan alati ka edaspidi. Tahtmisterida või selle puudumine paistab isegi saali välja. Mulle meeldib, kui vähemalt mina

tean alati lavale astudes, mis on see asi, mida mina tahan. Mis suunas mina asju liigutan või millise strateegia oma tahte realiseerimiseks valin. Kui see on lavastuse igas stseenis teada, siis ei tohiks sinu tegelane kellelegi segaseks jääda. Sama kehtib sündmuste ja sündmustereaga. Kui stseenis on sündmus, siis tuleb see välja mängida ja see mõjutab kõiki tegelasi ning võib-olla ka tegelaseti erinevalt. Kõik muutub kordades selgemaks. Mina nende asjadega siis veel tegeleda ei osanud ja sestap olid mulle paljud asjad veel segased.

Seda sama „Tartuffe“-i stseeni tehes sain selgeks veel ühe nipi – mängitsemine. Mäletan, et see jõudis minuni väga keerulist rada pidi. Iga kord kui stseeni ette näitasime, ütles Komissarov, et proovi suuremalt ja üle. Nii mitu korda. Lõpuks, kui olin juba enda peale nii pahane ja ei saanud aru, mida ma siis tegema pean, tuli selgus. Unustasin kõik piirid, usutavuse ja vist isegi õige teksti. Kui solvusin, ironiseerisin või ärritusin, siis alati ekstreemsusteni. Ebausutavalt suur ja ülepakutud ekspressiivsus. See töötas. Kõigil oli huvitav, kaasaarvatud minul endal. Sealt sain kätte õige enesetunde, mida selles stseenis kasutada. Hiljem võtsime siit-sealt midagi maha ja oligi stseen olemas. Mäletan, kuidas pärast seda tundi tulid kursusekaaslased ja kiitsid mind, et kust see nüüd tuli, välk selgest taevast?

Sel semestril toimus veel üks näitlejana edasiarendav suursündmus, Impronädal, kus meie lavastajad, kokku viis inimest, läksid *Nordic Common Studies* raames välismaale. Samapalju teatritudengeid tuli nädalaks ka meile. Terve selle aja tegeles meiega tollaegne etenduskunstide juhataja Jaanika Juhanson. Olgugi, et rääkisime terve nädala inglise keeles, siis oli kõik kuidagi lihtne ja lõbus. Kuna tegu oli suures osas improvisatsiooniga, siis ei olnud ka suurt valesti tegemise või eksimise ohtu, mis minuga ikka veel vargsi kaasas käis. Me mängisime ja lustisime, siiski eesmärgipäraselt ning kõik see päädis improvisatsioonilise etendusega korporatsiooni peost. See arendas võtma riske mitte enam ainult oma turvalises *boxis* enda kursuse ees, vaid publikule. Pidin jälgima ja arvestama kõigega, samal ajal loole oma panust andes. Seda sama nädalat toodi välja ka semestri lõpus toimunud tagasisidel. Seal olevat märgatud minu „avanemist“. Mina ise tajusin muutusi juba pisut enne seda, aga pole kindel, kas need olid ikka nii suured kui räägiti.

Vähemalt sain sel semestril teada, mida eelmisel valesti tegin. Olin liialt konservatiivne ja vaoshoitud, ei lasknud ennast kordagi vabaks neist piiridest. Alles esimese aasta lõpus hakkasin tajuma, et mul oli tekkinud julgus eksida ja katsetada. Hakkasin ka aru saama, mida tähendas käsk – tööta edasi! Sest tööd ja just iseseisvat tööd, proovisin ma sel korral teha rohkem.

4. KOLMAS SEMESTER

Kuigi eelmise semestri lõpus sain kõvasti kiita ja suvigi oli täis kordaminekuid, siis teadsin, et koolis läheb kõigi eelduste kohaselt asi ikkagi raskemaks. Pealegi olin ennast just ületanud ja tõestanud ning teadsin, et minult oodatakse nüüd enamat. Enam ei tohtinud latti alla lasta. Kipun vahel nii tegema, et kui mul läheb juba hästi, siis jään puhkama. Kuigi pinge ja hirm olid suured, proovisin siiski anda enda parima ja jääda iseendaks. Asi, mida aasta jooksul olin märganud ja kartsin, et juhtub ka minuga, oli muutumine kellekski teiseks. Sõbrad ja tuttavad jäid ju järjest kaugemaks, ainult parimad säilisid, kuid sedagi tänu mööndustele ja kompromissidele. Lootsin, et ei muutu „pimedaks kunstiinimeseks“. Neid on meil Eestis minu meelest niigi juba liiga palju. Ei taha kellelegi halvasti öelda ning ei tea, kas ise paremini oskaksingi, aga ma ei saanud vaatajana paljust „puhta kunsti“ valda kuuluvast kunstist aru. Keegi ei tee ju meelega midagi sellist, millest keegi aru ei tohiks saada? Ju see on siis kellelegi teisele mõeldud. Mäletan, et umbes kolmanda aastani olin ma väga tulihingeline selge mõtte pooldaja ja kui see mõte minuni ei jõudnud, olin ma pettunud. Alles kolmandal aastal ärgitasid sellised kogemused mind positiivselt. See pani mõtlema, uurima ning endast targematega arutlema, et aru saada ja mõista. Enda sees olid samuti põnevad tunded, ma kartsin, et mis kõik juhtuda võib, aga samas ma ju ei teadnud, missuguseid üllatusi ma endale veel valmistada võin. Mis mu sees veel peidus on?

Sel semestril lisandus meie õpetajate armeesse Peeter Raudsepp, kelle õpetamismeetodid erinesid veidi varem nähtust ja -koetust. Tegelesime temaga näitlejameisterlikkusega ja Harala uute elulugudega. See oli silmaringi avardav semester, tabasin end tihti mõttelt, et ah nii saab ka? Tegelesime pigem näitleja ja rolli siseeluga, kuidas see tehnikat ja mänguvõimalusi juurde võib annab. Lisaks meditatsioon, keskendumine, õige lõdvestumine ja palju kasulike tehnilisi harjutusi ning mänge. Üldiselt ma enne neid tunde sellesse väga ei uskunud. Ma ei osanud

arvata, et mul seda vaja läheks, aga kui nägin ja tundsin, et need tõesti nii palju aitavad, hakkasin neid ka oma vabast ajast tegema. Siiani ei ole ilma nende abita lavale astunud. Mõtlen alati, kui enne etendust sooja teen, et huvitav, millal see ära kaob? Kas peab kaduma? Kas on võimalik, et minu etenduse eelne soojendus- ja ettevalmistuskava ainult täieneb, mitte ei kahane? Aastatega olen veel enam kinnitust saanud, et kogu näitleja töö algab lõdvestumisest ja õigest ettevalmistusest. Raudsepaga töötasime mööda kindlaid tehnikaid. Süvitsi tegelesime tema enda tõlgitud raamatuga: Mihhail Tšehhov „Näitlejatehnikast“ ja Jerzy Grotowski „Näitlejatreening“. Üksi lugedes ja harjutades oleks veelgi rohkem asju segaseks ja kaugeks jäänud. Need olid tehnilised ja täpsust nõudvad ülesanded. Need tundusid kohati ka väga tüütud, sest vormist sisuni asi ei ole mulle ikka nii hingelähedane kui teistpidi. Kogu kujutlusvõime ja fantaasiakujuga tegelemine oli äärmiselt huvitav ja hariv ja mulle meeldib mõelda, et kunagi, targemana, oskan hinnata ka psühholoogilist žesti ning jõuan oma eneseharimisega sinna ringile tagasi.

Olime ka esimesel aastal Komissaroviga rääkinud sellest, mis on stseeni eelsündmus ja millega ma üldse lavale tulen. Kes ma olen ja kust ma tulen. Aga ma ei olnud sellisteks ülesanneteks tol ajal veel valmis ja see jäi minule natuke võõraks. Tihti ei osanud ma neile küsimustele ammendavalt vastata isegi endale. Nüüd alles hakkasin mõistma nende õiget väärtust. Kui aksi vahel oma stseeni ootan, siis mõtlen nende asjadele ja kõik saab selgeks. Raudsepp rääkis, et tark on mõelda läbi ainult kokkulepitud ja kindlad punktid, milleni on stseeni siseselt vaja jõuda. Sinnani olin proovinud alati mängida resultaati, sest teadsin, kuhu see enam-vähem peab välja jõudma. Teisel aastal õppisin mängima ka stseeni sees, tean, kuhu peab välja jõudma, aga tee selleks võib kujuneda igal õhtul pisut erinevalt ja seda ei tohiks karta. Proovin vastu võtta impulsse, mis täna tekivad ja kui kõik läheb õigesti, siis analüüsin hiljem, et mis viis täna õige enesetundeni. Väga mugav oli sedasi töötada, et Peeter Raudsepa tundides proovitud võtteid saime kohe Kalju Komissarovi tundides proovida ja edasi arendada. „Kõrboja peremehest“ pärit Katku Villu karakter sündis suuresti tänu sel semestril õpitule. Lisaks kõigele muule, millega olime tegelenud juba esimesel aastal, sain selle stseeniga töötades aru, mis on sisemonoloog ja kui tähtis see mõne rolli puhul on. Millised mõtted peavad mu peast läbi käima, et jõuda autori poolt etteantud tekstini ja et see oleks usutav ning orgaaniline. Mulle väga meeldib sellega tegeleda ja sealt maalt alates olen ma proovinud mõelda oma tegelasele sisemonoloogile, mille alati endast läbi lasen. Hiljem olen avastanud, et sama tehnikat saan kasutada ka stseeni sees. Kui

minu tegelane ei räägi, siis ta mõtleb, aga pidev sisemonoloog aitab minu puhul kaasa tegevuse- ja tundeloogikale. Mõtlen pidevalt, kuidas olukord võiks minna nii, et mulle sobib. Mida ma ootan ja loodan, millest ma unistan. Sealt saab tekkida mäng, kui unistuse ja reaalsuse vahel tekib konflikt. Kuigi oma lühikese praktika jooksul olen kuulnud juba vastuväiteid, siis usun mina endiselt, et mõte või selle puudumine paistab saali.

Minu üheks probleemiks oli sel semestril dramaatilise või kurva stseni puhul kohe mingi emotsiooni või hingaminevuse punnitamine. Ma arvasin, et seda tingib tekst ja kohe lugedes on näha, millise stseeniga tegu on. Selle „Kõrboja peremehe“ katkendiga Villu ja Evi kohtumisest oli alguses sama asi. Kuni Komissarov suunas meid just otsima neid õnnehetki selles stseenis ja siis sai see hoopis teise elu. Ta ütles, et õrnem peab olema ja sellest märgusõnast sain ma aru. See kõik oli enne sisemonoloogini jõudmist. Kui see toimub hetkel, mil ma ei räägi, siis rääkimine sai samuti hoopis teised kvaliteedid. Minu enda näitel kujutan ma ette, et noorel näitlejal on jube keeruline lihtsalt kuulata ja vastata nii nagu on vaja, nii nagu sinu tegelane vastaks. Eriti suuri raskusi valmistas ja valmistab siiani ajalooline või vanem kõnepruuk, millega pole ise kokku puutunud. See tundub imelik või vanamoodne, aga see peab saama omaseks. Õnneks või kahjuks on palju häid asju just enne minu eluaega kirja pandud ja selliste materjalide puhul aitab mind partner, me lepime reeglites kokku ja siis mängime. Me vaidleme ikka nii nagu eluski, ainult teiste sõnadega. Ma sain aru, et mulle sobib pigem enne aru saada oma tegelasest ja siis suhelda teistega, sest ainult siis saan ma täiesti temalikult vastata, käituda, rääkida ja mõelda. Samuti olen märganud, et alati pole prooviprotsessis niivõrd pikkadeks eneseotsinguteks paraku aega ja see peab sündima samaaegselt. Ilmselt seepärast ongi mõni tegelane rohkem minu enda moodi ja teine vähem. Iseendaga kompenseerin oma rolli puudujääke. Kuigi see pole minu teada mingi laialtlevinud teooria arvan siiski, et see võib paika pidada küll.

Seda semestrit pean ise üheks kõige silmiavardavamaks, sest ületasin palju hirme ja takistusi. Tulemus ei olnud küll selline, millega oleks väga rahule jäänud, kuid suurim muutus oligi mitte enam tulemusele orienteeritus, vaid töö ja areng. Enam ei olnud kiitvad sõnad nii tähtsad. Loomulikult on hea saada kiita, aga see ei olnud enam ainus, mida ootas. Veel tundsin ise, et minu tehniliste oskuste arsenal oli kõvasti täienenud ja seda just väljendusvahendite mõttes,

millest mõnda suutsin juba realiseerida. Erialapäevikust leidsin semestri tagasiside juurest küsimuse: kas midagi on väga valesti ka? Selle taga oli rõõmus ei.

5. NELJAS SEMESTER

Teise kursuse teiseks pooleks olid nii mõnedki küsimused saanud oma vastuse. Ma tundsin mingit kergust, sest see poolteist aastat oli minu vaimseid ja füüsilisi piire igati kaugemale lükanud. Paljud elementaarsed reeglid ja psühholoogia, mida meile õpetati, olid saanud justkui minu lahutamatuks osaks, ilma milleta ei oleks enam midagi teha osanudki. Kõik ei tundunud enam nii keeruline ja lausa ületamatu. Jätkusid Peeter Raudsepa ja Kalju Komissarovi erialatunnid. Raudsepaga tegime katkendeid W. Shakespeare „Kaheteistkümnendast ööst“ ja Komissaroviga A. Tšehhovi „Kolmest õest“. Mõlemaga sai tehtud põhjalik analüüs ja need olidki viimased teosed, mida koolis üheskoos analüüsisime. Samal ajal jätkusid ka eriala tunnid mõlema õppejõuga.

Väga mitmes mõttes oli see semester ümberhindamise või arendamise aeg. Kui eelnevalt olin arvanud, et tean, mis tähendab partneriga suhtlemine, siis tegelikult oli mul sellest ainult osaline arusaam. Sama moodi keskendumisega. Ma olin küll jõudnud mingile maale ja arvatavasti vajaliku etapini, kuid pikk tee oli ja loodan, et on veel käia.

Oma kurvastuseks avastasin, et stseeni ja suhtluse õnnestumine sõltus nii suuresti partnerist, kellega ma parajasti stseeni tegin. Sellest võisin ma järeldada, et minu enda oskused olid ikkagi liiga nõrgad, et ei suutnud ise olla see tugi, millele toetuda, vaid olin see, kes vajab tuge. Mõne inimesega laval suheldes oli kõik korras ja laabus, mõnega mitte. See tekitas väga ambivalentseid tundmusi, sest ma pingutasin ju alati sama palju ja ei mõistnud, miks see siis alati ei õnnestunud. Pärast mõningat suunamist istusin ma oma rolliga esimest korda maha. See oli „Kolmest õest“ pärit Soljonõi. Proovisin läbi teose, ka väljaspool oma stseeni, kõik tema repliigid endale selgeks mõelda ja näha neid tervikus. Samuti vaatasin ja analüüsisin läbi kõik, mis teised tegelased

temaga või tema kohta räägivad ja sain palju targemaks. Lugesin ja uurisin veel teiste tehtud Soljonõisid Eestis ja lugesin arvustusi. Peaaegu kõikjal oli ta kui negatiivne tegelane, kes lihtsalt vingus. Minu meelest oli see lihtne valik, et ta on tõbras või kaabakas. Olin segaduses, kuni Komissarov ütles, et see kõik ongi minu teha ja see, mis enne tehtud on, võibki vabalt jura olla. See andis kõvasti julgust ja kuna eeltöö oli võrdlemisi põhjalik, jäin ma stseeniga rahule. Mul olid ka head partnerid ja võib-olla tundsin ja mõistsin esimest korda partneriga mängimises tõelist naudingut ja vabadust, olgugi, et roll ise oli jäik ja nurgeline. Proovisin nii väga, et laval ei oleks ainult esimene plaan, mis on külm ja ülbe.

Raudsepaga tegelesime ikka erinevate tehnikate ja harjutustega. Ühe suurima jälje jätnud tunnis rääkisime kõik ükshaaval oma kujuteldavate lähedastega rääkimata jäänud teemadel. Millest ma tookord rääkisin, ei olegi enam tegelikult niivõrd oluline, kui see vabadus ja julgus, mis ma sellest harjutusest (kui seda nii saab nimetada) sain. Vaatasin tõeliselt enda sisse ja eesmärk oli luua kujutluspilt oma lähedasest, kes minuga suhtleb ja mulle vastab. Kõik tunded olid õiged ja kõike võis teha. Ma nutsin nagu väike plika. Mina, suur ja muidu lõbus noormees, valasin terve oma kursuse ja õpetaja ees oma maailmavalu välja. Ma ei olnud aastaid niimoodi nutnud. See oli väga vabastav tunne. Enne seda ma ei teadnud, kas olen selleks võimeline. Mitte, et ma muidu ei nutaks või seda kuidagi häbeneks, aga kõigi ees ja lõpetamata, oli minu jaoks üllatus. Mulle meeldib mõelda, et näitleja nutab peaga, mitte silmadega. Sellele vaatamata olen ma pärast seda julgenud alati puhkeda nutma, kui tunnen selleks vajadust. Tänu sellele tunnile suudan seda ka tehniliselt, mul piisab ainult mõtlemisest sellele tunnile ja nendele teemadele. Mulle tegelikult meeldib, et ma seda oskan ja suudan, kuid nagu eespool mainisin ei ole näitleja pisarad alati silmaga nähtavad.

„Kaheteistkümmes öö“ oli meile kõigile suur katsumus, aga mulle isiklikult meeldis, kuidas Raudsepp töötas. Olgugi, et olid keerulised ja pikad proovid, tegime kõike läbi huumori ja mängulisuse. Mulle meeldib nii tööd teha. Ma tean, et seda peetakse vahel liiga lihtsaks ja labaseks, aga ma ei unusta selle juures peamist. See on lihtsalt vahend. Eriti olen seda märganud raskete ja tõsiste draamade puhul, mis on niigi ängi täis. Kui ainult sellele keskenduda, võib kõik minu arvates liiga morbiidseks muutuda.

Olgugi, et kõik enamasti sujus, oli selle materjaliga katsumusi palju. Õppejõud andis tihti mõista, et ma kipun pikemates stseenides justkui ära väsima või kaotan enda veetavas stseenis energia. Ise ma sellest aru ei saanud. Ma arvasin, et mõeldakse välist energiat, kuid viga oli just sisemises valmisolekus ja suunamises. Ilmselt proovisin lihtsamalt läbi saada, sest arvasin, et mingit võtteid on juba omandatud. Mõistsin, et pean midagi oma käitumises muutma ja muutsingi. Proovisin olla alati täiesti kohal ja see aitas. Rumal õpib enda vigadest, tark teiste omadest, aga kohe ju targaks ei saa. Edasises töös olen samuti proovinud alati keskenduda just sellele, mis on oluline. Mind ennast häirib nüüd ka, kui näitlejal on proovis telefon taskus või keegi viilib samal ajal küüsi. See kõik on viisakus trupi ja kaasnäitlejate vastu.

Nendes proovides tõusis jälle probleemiks minu aeglus ja lodevus. Selles järgus, teisel aastal, oleksid kõik minu tegelased olnud rahulikud, venivad ja pigem lonkivad. Selline inimene olen mina. Ma kartsin ka rabistada ja sellega tähtsatest kohtadest üle joosta, seetõttu jäingi tihti pigem aeglaseks ja uimaseks. Vaatasin ja hindasin rahulikult fakti. Kõige rohkem õppisin ma seda teisi jälgides. Ei ole huvitav vaadata argist ja täiesti tavalist või tuttavat tüüpi karakterit. Laval võiks olla kõik natuke tõstetud, kui roll ei nõua vastupidist. Juba esimesel kursusel tegelesime tegelikult näitleja ja rolli sisemise rütmi ja aktiivsusega. Kui kiire kellelgi on? See muudab kogu faabula palju dünaamilisemaks. Kui tegelaste kiirus ja kell on minu omast erinevad, mõjun mina, kui muidu aeglane ja kaalutlev inimene palju huvitavamalt. Mõistsin, et see ei pea olema pelgalt tehniline. Laval tundub väga orgaaniline, kui tegelased tunnevad ja mõtlevad väga kiiresti. Kuigi me kujutame reaalselt elu ja maailma, on mingite protsesside kiirendamine pigem kasulik. Loomulikult pean arvestama, et kõik oleks ikkagi jälgitav. Sestap pakun ma nüüd alati mingeid selliseid lahendusi, kus laval olen küll mina ka, kuid palju aktiivsem. Mulle tundub, et sinna peale saab palju värvikamaid karaktereid ehitada kui minu peale.

Mulle tundus, et teise aasta lõpuks olin ma vabaks saamas igasugusest tahtmatust mängitsemisest, ma mõjusin laval usutavalt ja tõsiseltvõetavalt. Ma juba aimasin, mida võis tähendada rolli tegevuse valdamine ning töö oma rolli ja tekstiga üldse. Ise kasvades suudan luua ka küpsemaid, loogiliselt käituvamaid karaktereid. Seda öeldi mulle ka eksamijärgsel tagasisidel. „Läbi minu sisemise tõsiduse on asjad täitsa head.“ Selleks hetkeks oli minust kõigi eelduste kohaselt saamas näitleja ja mulle meeldis see mõte.

6. ROLLID DIPLOMILAVASTUSTES

6.1 Erinevaid rolle Urmas Vadi lavastuses „Minu isa 20 aastat hiljem“

Esietendus 29.septembril 2011.

Seda protsessi tahaksin alati meenutada sooja tundega, mille suutis tekitada lavastaja Urmas Vadi nii minus, kui ka kogu trupis. Ma olin natuke hirmul, sest tundsin, et ei ole veel piisavalt kogenud, et teha koostööd inimesega, kes ajab Eesti teatris täiesti oma asja – autoriteatrit. See oli täiesti asjatu hirm, sest tema ei suhtunud meisse kui õpilastesse või näitlejatesse, vaid lihtsalt toredatesse inimestesse, kellega koos head asja teha. Mugav ja uudne oli, et saime endale peaaegu ise lavastaja valida või vähemalt soovi avaldada, kes see olla võiks. Kuigi proovid algasid juba teise aasta lõpus ja kestsid kuu aega, jäi ülejäänud protsess septembris. Meie kamba moodustasid need kursuseliikmed, kes Rakvere teatri lavastuses „Nullpunkt“ kaasa ei teinud. Lavastajad tegelesid oma töödega ning mina, Marika Palm, Hendrik Vissel ja Klaudia Tiitsmaa olime Vadi lavastusgrupis. Hiljem lisandusid Vilma Luik ja Indrek Sammul Ugalast.

Vadi võtted tundusid algul pisut võõrad: muudkui loeme ja räägime, loeme ja räägime. Üllatusena tuli see, et saimegi kõik räägitud. Kõik sai väga selgeks. Olen kõrvalt näinud kogenud ja vähem kogenud lavastajaid, aga Vadi valmistas mulle suure üllatuse. Teadsin, et see on tal tegelikult kolmas lavastus elus, aga mulje jäi, nagu oleks ta seda teinud terve oma elu. Sealt sain oma kogemuse laval „mitte mängida“ ja see oligi umbes nii keeruline, kui räägitakse. Tegelased olimegi meie, oma nimede ja nägudega. Seal avanes ka võimalus teha palju väikseid rolle, kes olid mingis mõttes väga karakterised ja grotesksed, aga ka need olid niivõrd väikeste elementidega edasi antud, peaaegu vihjamisi. Ja sellest piisas, et kokku moodustuks ilus tervik.

Mulle kui näitlejale meeldis sedasi töötada. Mulle tundus, et lavastajal oli oma peas täpne pilt sellest, mida ta tahab, aga ta jättis alati mulje, nagu näitleja oleks teinud suurepärase leiu - suurepärase suunamine. Samas oli see protsess ka omajagu väsitav. Mina ei tea, kumb on parem variant, kas pikalt laua taga ja vormistus laval või vastupidi. Näitlejana tundsin ma poole protsessi pealt, et teeme ja kordame juba tehtud tööd. Kõik oli juba paigas ja lihvitud paar nädalat enne esietendust. Nägin, kuidas taoline aja täitmine proovidega väsitab tervet meeskonda. Sain esimese kogemuse ka teatrivaidlustega, just tehnilise poole pealt. Kuidas repertuaariteater tahtis teha nii, nagu alati on tehtud ja ei proovinudki aru saada kunstilistest eesmärkidest. See nõudis vist liialt tööd. Imetlusega jälgisin, kuidas lavastaja Urmas Vadi ja kunstnik Laura Pählapuu võitlesid oma kujunduse ja kunstiliste taotluste eest tuuleveskitega ja võitsid. Õnneks oli enne etendust mõned päevad puhkust, mis andis värskust ja asi õnnestus suurepäraselt.

Me mängime seda juba teist aastat ja kuulujutud räägivad, et see jääb repertuaari ka pärast meie kooli lõpetamist. Kõige raskem selle juures oli saada selgeks vahetu suhtlus ja ausus, sest nende pealt see lavastus töötabki. Seda säilitada on veelgi keerulisem. Ma õppisin selle protsessi jooksul minimaalsete vahenditega mängimist ja üldse mitte mängimist laval. Päris lahti ei saa sellest vist kunagi ja see pole ilmselt ka eesmärk. Tähtis on see, et publikule ei tunduks, et nad tulid nüüd teatrisse. Neil võiks alati tekkida teatav arusaamatus, et kas see nüüd juhtus päriselt või mitte? Alles loo arenedes või suisa lõpus oleks aru saada, et see kõik ei saa olla päriselt juhtunud.

6.2 Pardipoja ja Luige roll Kalju Komissarovi lavastuses „INETU!“

Esietendus 3. detsembril 2011.

Kui meie kursus kuulis esimest korda, et hakkame tegema muusikali, olid kõigi silmad päris suured. Me ei olnud enda meelest muusikaliselt niivõrd tugev kursus. Muidugi on meie seas paar säravat inimest, kes tõesti võiksid lisatööna tegeleda ka laulmisega, kuid tervikuna me just kenasti ei kõla. See ei ole kunagi kellelegi saladus olnud. Siiski olime ka põnevil, sest kahe aastaga olime omajagu tundma õppinud nii meie lauluõpetajat Peeter Konovalovit kui „INETU!“ lavastajat, meie õpetajat Kalju Komissarovit. Konovalov oli ka selle lavastuse muusikaline kujundaja, kes meile kõik selgeks õpetas. Meiega koos oli laval veel meie noorem kursus täies koosseisus. Nendega ei olnud ma kunagi midagi koos teinud ja töötas tulla vähemalt põnev periood.

Esimesed lugemised olid toredad, me otsisime pidevalt teemasid, mis oleksid ka tänapäeval, meie ühiskonnas olemas ja päevakajalised. Lavastajal tundus olevat väga selge pilt sellest, mida ta lõpuks saada tahab, kuid jäi ideedele avatuks. Võtsime seda kõike kui õppeprotsessi, sest seda ta tegelikult ka oli. Mulle jäi alguses natuke segaseks, miks just selline materjal ja miks just praegu. Veidi hiljem, proovide käigus, nägin, kuidas läbi nii lihtsa teema on võimalik jõuda noorteni. Selles ei olnud mul kahtlustki, et sellest midagi head tuleb. Ma usaldas Komissarovit täielikult ja teadsin, et minu õpetaja ei saa ju oma õpilasi hukatusse viia. Sestap ei muretsenud ma selle protsessi jooksul kordagi resultaadi pärast.

Võtsin kõike väga mänguliselt. Minu rolliks oli üks Inetu neljast vennast, kes teda pidevalt kiusab. Hiljem mängisin tänu rohkele tegelastele ka ühte luikedest. Kuna meie kursus oli juba kolmandal õppeaastal ja teadsime enda meelest juba väga täpselt, mis on õige ja vale, siis oli palju vaidlemisi just sisu ja eesmärkide koha pealt. Õpe toimus pidevalt, sest koos arutasime faabulat ja tegime kärpeid. Lavastaja kuulas meid alati ja arvestas meie pakkumistega. Mina tundsin ennast samuti vajalikuna, sest mõningad minu mõtted leidsid õnneks oma koha lavastuses. Mulle tundus, et kolmandal aastal võiks teatritudeng oma rolliga juba suures mahus ise toime tulla.

Füüsiliselt ei olnud tegu üldse mitte lihtsa protsessiga. Õnneks olin ma tegelenud tantsimise ja liikumisega, kuid mitte samal ajal laulmisega. See oli alguses keeruline. Tantsud mulle probleeme ei valmistanud, kuid teisi vaadates mõistsin, et need ei ole samuti lihtsamate killast. Pikad proovid täis tantsu ja laulu olid tegelikult kõigile väsitavad, kuid siiski lõbusad. Tundsin, et ületasin ennast ka vokaalses mõttes, sest valisin enda häälerühmaks seekord tenori. Üldiselt olen terve elu laulnud bassi või baritoni, aga neid oli juba küllalt ja kõrgemaid hääli vähe. Mulle tundus, et tulin sellega hästi toime.

Kahjuks on muusikalil Eestis kohe mingi maik küljes. Mulle tundub see valdavalt negatiivne: suured nimed, suured teosed selleks, et võimalikult palju raha teenida. Tean küll, kui kulukas on muusikali teha ja see raha tulebki kuidagi tagasi teenida, siiski ei tohiks seepärast teha kunstilisi järeleandmisi või sihtidagi juba madalale. Mul on hea meel, et meie muusikali kohta seda öelda ei saa. Mulle endale tundub nii ja seda on öelnud ka paljud teised ning targemad inimesed. Ma tean, et sain sealt hea kogemuse ja kolmandal aastal oligi õige aeg proovida seda žanrit nii minul kui tervel kursusel.

6.3 Jesperi roll Vallo Kirsi lavastuses „Kardemoni linna röövliid“

Esiatendus 13. detsembril 2011.

Esmalt koolitööna valmis tehtud koguperelavastus, mis võeti ka Ugala teatri jõululavastuseks, oli mitmes mõttes väga hariv ettevõtmine. Lastelavastus võib olla üks kõige keerulisemaid žanreid. Nägin, et lapsed on ausad ja ei jäta oma poolehoidu või halvakspanu kunagi endale, vaid väljendavad neid häälekalt. Lavastaja Vallo Kirs oli selle protsessi juures väga avatud, sest temale oli see žanr samuti üsna võõras. Minul oli seal kaks rolli: sissejuhatav linnakodanikust vorstimüüja ja üks röövlistest – Jesper.

Kuna lisaks näitlejatele olid laval ka kaks muusikut, kelle rollid polnud just palju väiksemad kui teistel, oli tarvis neid pidevalt abistada. Õppisin terve protsessi jooksul nägema perifeerselt, sest tavaliselt arvasin, et igaüks vastutab laval enda eest ise. Ideaalis see nii võiks olla, siiski leidsin, et mulle meeldib võtta endale kontrollija või vastutaja kohustusi. Olla alati valmis, kui keegi unustab repliigi, seisab vales kohas või unustab mõne eseme kohta, kus see olla ei tohiks. Loodan ja propageerin alati seda, et iga näitleja võiks ja peaks teadma kogu tervikut, olema teadlik kõigest, mis etenduses aset leiab. Nägin, et ka lavastaja usaldas mind piisavalt, et sain seda ülesannet täita.

Muusikud tegid meile suurepärase muusikalise kujunduse ja õpetasid laulud selgeks. Paljud neist olid mitmehäälsed ja vahelduva eduga mängisime kõiki pille saateks ise. Ka tantsud ja muu liikumise leiutasime sinna juurde iseseisvalt. Kõik see oli hea näide sellest, et selleks, et teha head lavastust, ei olegi muud vaja kui tahtmist ja tööd. Fuajeevariant sündis täiesti tasuta, kuid ometi said sellest rõõmu väga paljud. Seda tehes mõistsin ma, et saangi kasutada ja kontrollida kõike, mida olin senini õppinud: suhtlust publikuga, selget loetavust, faktihindamist, loogilisi mõtteliine ja tegevust.

Selle lavastusega sain teada, mis tähendab „liinitöö“ ja proovisin sellega toime tulla. Kui poolteist nädalat on iga päev kaks või kolm etendust, ei ole lihtne ennast alati sütitada ja särada. Ometi on see väga vajalik, sest publikut ei huvita, et see võib olla sinu kolmas etendus täna.

Nemad on ostnud pileti ja ootavad täisväärtuslikku elamust. Mingit muud valemit ma enda jaoks ei leidnud kui keskendumine ja energiavahetus publikuga, kelleks antud olukorras olid lapsed. Nende kohalolu ja säravad silmad andsid jõudu, kui oli raskeid hetki.

6.4 Toomase roll Adeele Sepa ja Marika Palmi lavastuses "Pulm"

Esietendus 18. juuni 2012.

Olime kursuseõdedega ammu arutanud, et tahaks teha mingit kriminaallavastust, midagi põnevat. Teadsime, et suvi on enam-vähem vaba ja ei tahtnud seda raisku lasta. Mõeldud, tehtud. Marika ja Adeele leppisid kokku, et lavastavad koos ja kasutavad meie kursust. Mõttekaaslane oli veel dramaturg Kaur Riismaa, kes lubas teksti kirjutada. Mõne aja pärast selgus, et mõned kursusekaaslased on juba kinni ja nii pidime otsima näitlejaid väljastpoolt. Avanes tore võimalus töötada koos "päris" näitlejatega väljaspool teatrit. Pruudi ema ja isa nõustusid mängima Rita Raave ning Allan Kress. Mina olin peigmees Toomas ja minu õde mängis Merilin Kirbits. Kursuselt osalesid veel Hendrik Vissel, Jaanus Tepomees, Katrin Kalma ja Imre Õunapuu. Parimaks kohaks pidasime Õisu mõisa, kus on ka eelnevatel suvedel põnevikke lavastatud.

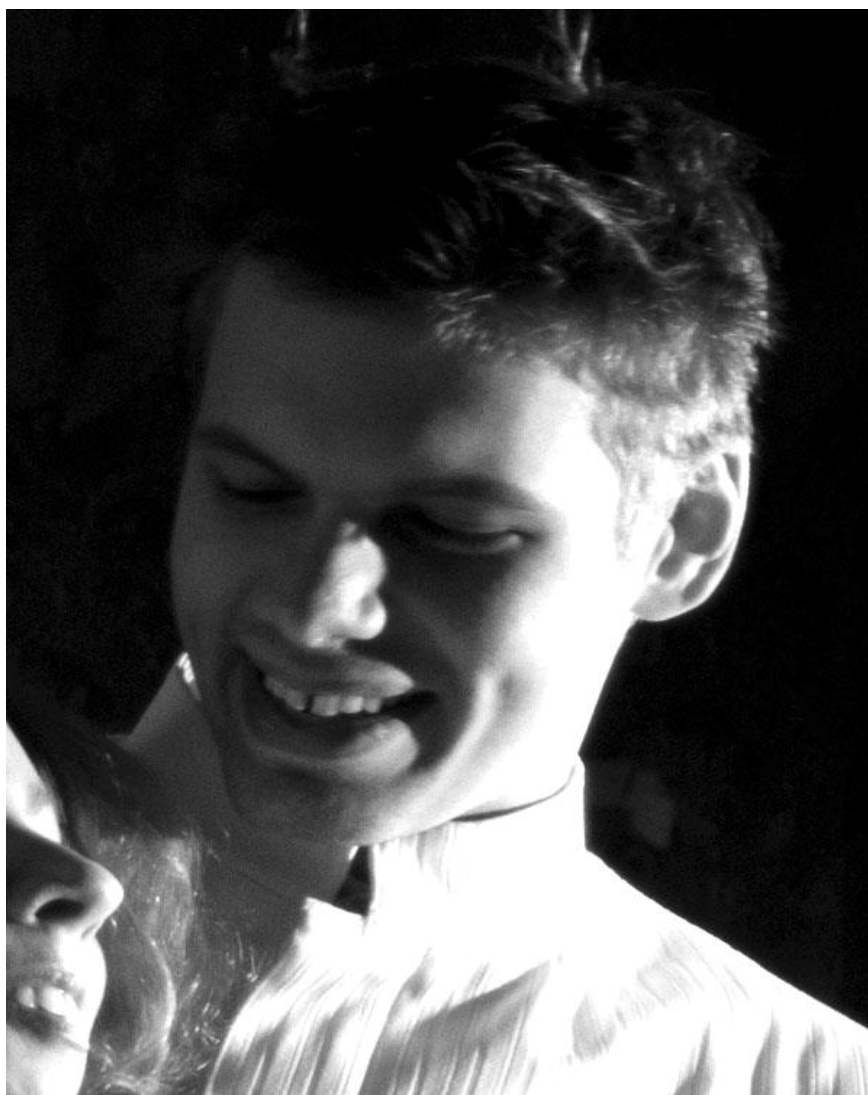
Kui tekst peaaegu valmis oli ja proovid juba käisid, selgus, et saame sellest hoopis taolise detektiivlavastuse, kus publik on justkui tegelased. Mina isiklikult olen alati pealtvaatajate ringisolgutamise vastu, kuid meie lavastuses olid nad kõik pikkade pulmalaudade taga külalisteks. Lugu oli väga lihtne ja kohati naljakas. Veidra perekonna imelik pulm, kus kõik äpardub ja lõpuks saabub eelmine peigmees, kes salapäraselt sureb. Sellele järgneb suur süüdistamine ja paranoiad, mis päädib ülestunnistuste ja naeruga.

Pean tunnistama, et mul oli oma rolli loomisega probleeme. Mu tegelane oli skulptor ja tema psühholoogias ei olnud midagi väga keerulist. Õrn kunstihing, keda mina ei tahtnud kujutada stereotüüpselt. Seda ei tahtnud ka lavastajad, siiski olid meil mittestereotüübist erinevad arusaamad. Kuna tegu oli minu kursusega, siis proovisin pikalt ja julgelt oma erinevaid lahendusi pakkuda, kuid lõpuks loobusin ja tegin kõike täpselt nii, nagu minult nõuti. Ma esitasin palju küsimusi ja tundsin, et olen isegi pinnuks silmas, kuid ma vähemalt loodan, et läbi nende sai kõik ka lavastajatele palju selgemaks.

Etendusi ei olnud väga palju ja pea kõik olid välja müüdnud. Me teadsime, et inimestel ei hakka ju päriselt hirm oma elu pärast, sest nad on tulnud vaatama suurelt väljareklaamitud

detektiivlavastust. Algne plaan oli tegelikult teha kõike väga tõetruult. Teksti ja proovide arenedes hakkasime hoopis rõhku panema inimeste kaasamõtlemisele, et neil oleks põnev oma peas mõelda ja nuputada, kes siis ikkagi mõrvar on. Mõis ise aitas atmosfääri loomisele suurepäraselt kaasa. Suur ja salapärane, ent väärikas.

Kokkuvõtteks tuli sellest täiesti tavaline suvelavastus. Mulle tundus, et ka lavastajad ootasid natuke teistsugust produkti või vähemalt tahtsid sellest midagi muud. Ma ei jäänud oma rolliga niivõrd rahule, kui oleksin ehk tahtnud. Siiski oli see arendav. Sellist karakterit ei oleks ma üksinda kunagi loonud. Nauditav oli õppida ja jälgida vanameister Rita Raavet. Mulle tundus, et kokkuvõttes inimestele see lavastus meeldis väga.

6.5 Tennisetreeneri ja koori roll Taago Tubina kuuldemängus „Jätkutüdruk“

Raadioteatrisse armusin ma juba paar aastat tagasi, kui hakkasin kuulama Rahvusringhäälingu kodulehelt vanu kuuldemänge ja järjejutte. See rikastas minu fantaasiat. Pealegi on põnev kuulata näitlejaid, kellest ma olen küll palju kuulnud, kuid kes on juba ammu surnud. Muud võimalust mul nendest kuidagi aimu saada ei olegi. Sestap ootasin väga meie kuuldemängu proove ja salvestust.

Lavastaja Taago Tubin tuli meie juurde Soomes ja mujal maailmas laineid löönud Saara Turuneni näidendiga „Jätkutüdruk“. Tundub süütu, kuid tegelikult lahkab see endas väga keerulisi teemasid just noore neiu elus ja kujunemises. Kõik see on edasi antud läbi väga omapärase stiili, mis minu arvates sobis väga hästi raadioteatri materjaliks. Ühtlasi oli see ka ainuke diplomirollidega seotud ülesanne, milles osales eranditult terve kursus.

Lugemisproove oli ainult mõni, kuid nagu ma aru sain, siis nii see raadioteatri puhul käibki. Lugesime korra või kaks ja arutlesime. Midagi keerulist ei tundunud. Minu roll oli Tennisetreener. Pisut nilbe alatooniga tegelane peategelase fantaasiamaailmast, kuhu ta pidevalt kadus. Lisaks olime mina, Imre Õunapuu, Hendrik Vissel ja Jaanus Tepomees ka koor, kes kommenteeris tegevust.

Põnevaks läks asi siis, kui käisime seda Tallinnas Raadiomajas salvestamas. Salvestus kestis kolm päeva ja töötasime graafiku alusel. Kõige sügavama mälestuse jättis stuudio salvestusruum ise. Tühi tuba, kus ükski heli ei peegeldu. Nagu oleksid maa all. Ainuke hääl, mida kuulsin, tuli läbi seinal asuva kõlari. Selles ruumis pikalt viibimine võttis harjumist. Helirežissöör Külli Tüli oli väga professionaalne, ta töötas hästi ja kiiresti ning koos lavastajaga andsid nad väga täpseid ülesandeid ja juhtnööre. Mulle tundus, et suudan tänu eelnevalt õpitule täita lavastaja juhiseid isegi siis, kui ma teda ei näe, vaid ainult kuulen. Proovisin olla väga avatud ja mulle tundus, et minuga jääd rahule. Sain ühe kogemuse võrra rikkamaks ja kindlasti tahan tulevikus veel raadioteatriga tegeleda. Mulle meeldiks jääda inimestele meelde läbi oma hääle või juttude.

6.6 Vürst Mõškini roll Vallo Kirsi lavastuses „Idioot”

Esiatendus 5. oktoobril 2012.

Kui ma kolmanda aasta lõpus sain teada, et hakkame juba suvel tegema diplomilavastusena Fjodor Dostojevski „Idiooti“, olin ma väga põnevil. Kui see plaan ülesse kerkis, ei teadnud ma veel, et lavastaja ja kursusevend Vallo Kirs plaanib mind peaossa Mõškiniks. Selle sain ma teada aga üsna kiirelt, juba suve alguseks. Proovid algasid augusti alguses. Suve jooksul hankisin endale isikliku romaani ja lugesin selle läbi. Siiani pean enda lemmikraamatuks samalt autorilt „Kuritöö ja karistus“. Peagi töösse minev materjal oli peaaegu sama huvitav, vähemalt esimesel lugemisel. Ma ei osanud sellest esimese hooga midagi arvata ega ka karta. Hirm ja aukartus tekkisid alles siis, kui kõik teised, kes kuulsid, et Viljandi TEATRITUDENGID hakkavad seda materjali lavastama, tegid suured ja õudust täis silmad. Tagantjärele mõistan neid silmi küll, aga siis mõjus see natuke ärritavalt või isegi trotsi tekitavalt.

Kui lugemisproovid algasid, oli väga hästi näha ja aru saada, mida lavastaja kõige sellega öelda tahab ja miks ta seda materjali armastab. Oli ka näha, kui keeruline see kõik tegelikult olema saab. See oli minu kõige paksem tekstiraamat ja nagu selgus, oligi see enamasti minu kui Mõškini teksti täis. Dramaturgiks oli paljude meie ühine tuttav Tõnis Parksepp. Ma tean, et nad koos Kirsiga tegelesid selle materjali dramatiseerimisega juba ammu. Hiljem kuulsin, et minu peaossa valimine ei olnud samuti juhuvalik või asjade kokkulangemine. Me olime Kirsiga ka enne koostööd teinud ja see oli peaaegu alati hästi sujunud. Olin meelitatud ja ootasin sama ka sellest korrast. Ma tundsin selles tegelases väga palju ennast ära ja ilmselt ka teised. Sellest võib-olla ka rollijaotus. Üldiselt võin öelda, et analüüs oli võrdlemisi pikk ja põhjalik. Tundus, et kõik sai justkui räägitud ja teemad, mis leidsime või sisse tuua tahtsime, leidsid oma koha.

Tegu oli küll meie diplomilavastusega, aga meil olid abis ka kolm Ugala näitlejat: Andres Tabun, Vilma Luik ja Tarvo Vridolin. Kunstnik oli samuti sealt majast, Jaanus Laagriküll. Kõik tundus tore, me saime üksteisest aru, kuni algasid esimesed lavaproovid. Alguses oli mul täiesti selge ettekujutus oma rollist ning see tundus lavastajale ka sobivat, siiski nägin, et ta ootab midagi veel, midagi enamat. Kuna lavastuse põhiteemadeks on sõprus ja armastus, tähendas see automaatselt, et niivõrd abstraktsetest teemadest on kõigil ilmselt oma visioon ja arusaamine.

Siin läksid ka minu ja lavastaja arvamused sõlme veel teiste, kokku üheksa inimesega. Mõistsin, et mulle meeldib kõik väga lihtsaks taandada. Ma ei suutnud teha teistele selgeks, et see on vaid alguspunkt, selleks, et kõik saaksime üksteisest aru. Sinna peale ehitame loomulikult suuremad ja võimsamad konstruktsioonid. Oma lühikese karjääri jooksul olen ma liiga palju näinud pealt, kuidas inimesed solvuvad ja on kurvad lihtsalt seetõttu, et seletamine on liiga keeruline või üldse olematu. Lavastusprotsessis, mis on alati õrn, tuleb leida see aeg. Nii leidsime õnneks ka meie. Pidasime maha suuri, eksistentsiaalsete teemadega vestlusi. Need on olid vajalikud ja avardasid mu maailmapilti ka lavastusest väljaspool.

Lavaproovide ajal tundsin endal mitmeid kohustusi. Mul ei olnud kunagi enne nii suurt ja tähtsat rolli olnud. Tahtsin teha kõik endast oleneva, et see õnnestuks väga hästi. Enda sees oli mul pidev hirm, kas tulen selle kõigega ikka toime. Tundsin suurt vastutust ja proovisin olla ettevaatlik. Kõige suuremad probleemid algasid, kui ma ei saanud enam mingeid tundeid endalt üle võtta, sest olin nendeks liiga aeglane ja kaalutlev. Neljas aasta, aga probleemid on samad. Äärmuslikus situatsioonis olen mina üldiselt ratsionaalne ja vaoshoitud. Ma sain aru, mida minult nõuti, aga ma nägin asja teisiti. Me olime oma protsessiga juba küllaltki kaugel ja mulle tundus, et ma võin oma rolli küsimustele paremaid vastuseid teada kui teised. Rääkisime ja tegime kompromisse, see viis sihile. Ma ei mõelnud kordagi, et tahaksin vastu töötada või põikpäine olla. Proovisin alati aru saada ja ka realiseerida nii, kuidas suutsin. Leidsin endale aega ja harjutasin, istusin selle protsessi ajal veel mitu korda oma rolliga maha, võtsin napsu temaga ja temana. Me rääkisime asjad selgeks. Kui proovis resultaati näitasin, oli kõik korras.

Mõned teemad ja tunded, millest oma lavastusega räägime, olid minu jaoks võõrad või vähekogetud. Ma olin endas pisut pettunud, sest lootsin, et suudan need endale luua ja ilusti välja mängida. Vahel see õnnestus, aga mitte alati. Õnneks tulid vanemad ja targemad või terve trupp mulle appi. Ka lavastajale endale olid mõned tundmused uued, aga see tegi asja minu arvates paremaks ja jättis ruumi ka kujutlusele. See on meie arusaam, mõtted ja lootused, mida näeb publik.

Mul on hea meel, et ma sain selle lavastuse loomises üsna palju kaasa rääkida. Seda tegi tegelikult terve trupp ja me toetasime üksteist. Mulle tundus, et ka vanemad näitlejad said uut

energiat ja neile meeldis noortega koos töötada. Vahetamatu kogemusena oli minu jaoks vaimne toimetulek sellega, et mul on igal päeval proov. Kõik teised tegelased vahetusid iga paari tunni tagant, ainult mina ja lavastaja olime need, kes olid terve protsessi koos. Ma olen õnnelik, et minu kanda on nii suur roll, kus ma lahkun lavalt ainult pooleteiseks stseeniks kolmetunnises lavastuses. Tunnen, et mind usaldatakse ja vajatakse. See on hea tunne.

6.7 Raidi roll Marika Palmi lavastuses „Unista!tud“

Esiatendus 4. veebruaril 2013

Kursuse diplomilavastus, mis otseselt oli kursuse enda oma. Planeeritud „Seitse venda“ jäi väga erinevatel põhjustel ära ja kokkuvõttes oligi see väga hea. Mulle tundus, et meil kui kursusel oli vaja teha midagi, mis tuleks meie enda seest, mitte punnitada klassikat. Seda tundsimme kõik ja otsustasime ühiselt selle suuna valida. Lavastama määrasime (loomulikult tema enda initsiatiivil) kursuseõe Marika Palmi. Terve kursus küll kaasa teha ei saanud. Lavastajad olid oma muude projektidega hõivatud ja Saara Rakvere teatris. Sellele vaatamata olid ülejäänud kohal.

Liikumis- ja tantsuproovid algasid juba enne jõule. Mängisime ja lustisime, selle kõigega aitas meid koreograaf, tantsutudeng Evelin Uisk. Pikalt oli temaatika lahtine, kirjutasime erinevatel teemadel eseesid ja tegime improvisatoorseid etüüde samuti erinevatel teemadel. Mingil hetkel, ma ei tea isegi, kust see tuli või millal, jõudsime selleni, et meil kõigil on ees kooli lõpp. Mis siis ikkagi saab edasi? Millest meie mõtleme ja unistame? Me rääkisime ka unistustest, millest ei sünni ainult head. Avasime teineteisele oma kurje mõtteid, et spektrit laiendada. Ainult headel teemadel rääkimine muutus asi natuke läägeks. Tegime neil teemadel ka etüüde, kuid mõne proovi pärast saime aru, et teema on liialt kitsas. Niisiis laendasime teemat, milleks sai: Millest mina unistan! Asi hakkas tasapisi formuleeruma. Kui avastasime, et need teemad, mida arutame, on tegelikult ka õhus ja väga päevakajalised meie endi sees, saime indu juurde. Rääkisime nendest teemadest omavahel ja mulle tundus, et kuigi me tunneme üksteist läbi ja lõhki, siis polnud me seda ammu teinud ja see tegi meile kui kursusele head. Andis mingit ühist hingamist juurde ja lähendas meid. Kõigele lisaks tuli meil eelmisel aastal mõte veeta terve öö koolis ja rääkida kõik südamest ära. Tookord rääkisime kõik ükshaaval kaamerale ja sinnaipaika nad jäid. See materjal sobis nagu rusikas silmaauku meie lavastuse teemaga. Jagasime loosiga igale meist ühe inimese video ja märkisime põnevamad mõtted ülesse. Lõpuks arendasime oma kirjutatud tekstid ja unistused sinnaamaale, et saime hakata neid lahti mängima. Piire ei olnud, tegime sümbolistlikke, realistlikke, kõnega ja kõneta stseene. Vaatasime üheskoos, mida võtta, mida jätta. Marika langetas lõpliku otsuse, mis kellelegi liiga ei teinud. Igal meist oli lavastuses oma teema, mille ta sai ka ära rääkida. Kõik see sündis läbi mingi kerguse. Sellele aitasid palju

kaasa tantsud ja muu koreograafia, mis sättis lavastuse rütme täpselt nii, nagu meil oli vaja. Me puudutame niivõrd erinevaid teemasid, sest me kõik olemegi väga erinevad inimesed. Teemaderingi koondada ma ei oskaks, on elulisi, tõsiseid, naljakaid ja eksistentsiaalseid teemasid, aga kõik need panevad mõtlema ja näitavad, millised inimesed me oleme.

Minu roll selles lavastuses oli täpselt sama suur ja sama väike kui kõigil teistel. Mulle tundus, et kuna ma olen eelnevalt tantsimisega tegelenud, siis sain teisi aidata just liikumise kohapealt. Kui koreograafi polnud või tegime isekeskis proove, siis tundsin, et saan teisi aidata ja isegi õpetada. Kuna fikseeritud teksti ei olnud ja lõime selle ise, siis ei saaks öelda, et tekstianalüüsi poleks olnud. Kui ise kirjutad, siis analüüsid ju pidevalt, sama tegime kõikide kirjutatud tekstidega. Kuulasime, arutlesime ja vajadusel pakkusime parandusi ning muutsime teksti. Väga liiga ei tehtud kellelegi, kuid terviku mõttes olid mugandused hädavajalikud.

Siiani on publik lavastust väga soojalt vastu võtnud. Ma arvan, et seda just selle vahetu kontakti pärast. Seda ei kohta riigiteatrites just tihti ning see mõjub ilmselt värskendavalt. Ka mulle ja meile endile. Kõige enam ma õppisin selle protsessi juures mitte rolli loomist, vaid olukordade ja situatsioonide mängimist neutraalse isikuna või iseendana, aga laval. Üle pika aja oli loomulikult mõnus olla kursusega koos, olgugi, et me ei ole kõige toimivam kooslus. See oligi märk professionaalsusest, me tegime selle ära, kõik koos!

6.8 Noore paruni Georgi roll Margus Kasterpalu lavastuses „Sajand“

Esiatendus 23. märtsil 2013

Kui esimest korda tuli jutuks teha Tõnu Õnnepalu romaani „Mandala“ põhjal ajastudraamat, rääkis Ugala teatri loominguline juht Margus Kasterpalu kohe, et meie, noored (mina, Vallo, Klaudia, Adeele, Marika ja Kristian) võiksime seal kindlasti kaasa mängida. Mõne aja pärast selgus, et näidendi nimi on „Sajand“, mis räägibki ühe perekonna ja nendega seotud inimeste kulgemisest ning elust läbi saja aasta (1913 – 2013). Käisime ka Esna mõisas, kus tegevus näidendi järgi aset leiab. Seal toimus esimene lugemisproov. Mõned sündmused olevat seal isegi päriselt sündinud. Uudne ja hea kogemus, sest see aitas tunnetada materjali olemust ja atmosfääri. Nägime mõisa seest ja väljast, isegi mõned toad ja esemed, nagu näiteks klaver, ongi sellest ajast pärit. Sel hetkel me rollijaotust veel ei teadnud ja lugesime kõik läbisegi. Ka autor ise oli meiega kaasas ja rääkis põnevaid lugusid.

Juba ühes esimestes lauataagustes proovides sain teada oma rolli, milleks oli noor parun Georg. Lugeses tundus ta natuke naiivne ja närviline, hiljem proovides sain aru, et see oli vaid jäämäe tipp. Tegu oli äärmiselt keerulises olukorras oleva noormehega, kellel lasus suur vastutus ning kes hoidis oma keelt väga tihti hammaste taga. Nagu ikka, oli ka seekord lugeses kõik enam-vähem selge. Meie, noorte, analüüsimisaeg jäi pisut lühemaks kui teistel, sest tegelesime veel eelmise lavastuse („Unistatud“) väljatoomisega, kuid see ei olnud suur kaotus, nagu teiste käest kuulsime. Iseenesest ei olnudki selles tekstis midagi keerulist ega arusaamatut. Kui pisut gümnaasiumi ajalugu ja võimudevaheldumist Eesti pinnal meelde tuletada, sai kõik selgeks. Temaatika ei jäänud võõraks, keerulisemad olid aga mingid inimsuhted minu tegelase ja peategelastest õdede vahel. Mõned pöördelised sündmused toimusid justkui stseenide vahel, lava taga. Minule oleks tundunud põnevam need suhterägastikud lahti arutada publiku silme all, mitte näidata neile ainult suurte vaidluste tulemusi. Ei laida näidendit, ju olid rõhuasetused muudel kohtadel. See oligi üks kulgemis- ja kostüümidraama.

Mul tekkisid probleemid oma rolli loomisega. Mulle tundus, et katsetamis- ja otsimisaega jäi väheks. Alles esimesi kordi tuiasime laval ja ma sain väga ranged piirangud peale. Muidugi on hea, kui lavastaja juhib tähelepanu ja suunab, aga see kõik oleks võinud tulla minu jaoks veidi

hiljem. Proovisime alles laval ennast kuidagi sättida, et kõik oleks loogiline, aga ma ei tohtinud ei astuda ega istuda. Noor parun ja selliste kasvatusena noormees nii ei tee! Tekst oli käes, püüdsime aru saada, kellele mida ja miks ütlen. Aega ju oli. Veel ei mõelnudki sellele, kuidas ma liigun. Ma ei saanud tekstile keskenduda, sest proovisin täita just füüsilisi ülesandeid: mõõdetud samm, sirge selg ja rüht, kätega ei hõõru, ei vaata maha, ei puuduta teist tegelast. See kõik oli õige, aga minu meelest on enne neid punkte vaja läbi käia veel tähtsamaid. Lavastajal Margus Kasterpalul oli abis liikumisjuht Oleg Titov, kellelt saime palju häid soovitusi ja õpetussõnu. Nägin, et lavastaja konsulteeris temaga ka muudel lavastust puudutavatel teemadel. Võiks öelda, et Titov oli tema parem käsi. Tihti juhtus aga nii, et nad mõlemad andsid näitlejatele ülesandeid, mis vahel ei ühtinud või olid lausa vastukäivad. See tegi olukorra veel keerulisemaks. Ma ei tahtnud kellelegi pettumust valmistada, aga kahte erinevat asja samal ajal mängida ei saa. Kui küsisin üle, et kumba ma siis teen, hakkasid nemad omavahel vaidlema. See oli kõigile kurnav. Ma olen enne ka töötanud kahe lavastajaga, aga siis oli neil asjast täiesti samasugune visioon ja tänu sellele oli ka näitlejatel palju mugavam.

Olin hädas, sest tundsin, et ei saa hakkama. Alati, kui minu stseene tegime, oli tagasisideks, et sellega veel vaatame, mis veel teha annab. Pealegi oli minu vedada üks suur massistseen, kus kõik mind vaatavad ja kuulavad. Pidin ennast kehtestama, aga mul oli teiste ees piinlik, et nad minu järel ootama peavad. Pakkusin lavastajatele igasuguseid variante, aga midagi sellist, mis neid lõplikult oleks rahuldanud, me ei leidnud. Kuni äkki, ilma, et ma ise oleksin aru saanud, oli kõik korras. Muutsin ja katsetasin veel ning lavastaja oli väga rahul. Ma ei tea siiani, kas see oli mingi äkiline avanemine või anti minu osas lihtsalt alla. Selle viimase hirm oli mul pikalt, aga nüüd, kus me oleme seda lavastust juba küllaltki palju mänginud, siis tundubki, et kõik on korras. Rütm ja tempo on täpne ning viib lugu edasi. Füüsiliselt vastan nüüd samuti nõuetele. Kuigi kahtlesin esmakordselt, kas saan kõigega hakkama, selgus taas, et järjekindlus viib sihile.

Autori pidev kohalolek proovides oli vahel natuke häiriv. Lavastaja kuulas teda minu meelest liiga palju, ei tahtnud talle ega tema tekstile liiga teha. Minu meelest on üks asi tekst ja teine asi lavastus. Mõlemal on omad reeglid, et ta töötaks. Ja las mõlemad jäävad oma liistude juurde. Meie asi on panna tekst elama ja teha see publikule „söödavaks“.

Pidevad sõnalised muudatused autori poolt, kes saalis istudes ei jäänud oma kirjutatud tekstile truuks. Kärpida tuli palju, sest romaani ja näidendi dünaamikad on erinevad. Olime ka ajahädas, sest tegu oli väga pika looga. Kõik see kokku tekitas palju pingeid trupi sees. Lõpuks päev enne esietendust tundus, et olime võitnud, kõik sai korda. Jälle pidin tõdema, et kõik on ikkagi võimalik.

Terve protsessi jooksul oli mul üks huvitav tähelepanek, mis mind proovide jooksul saatis. Nimelt sureb minu tegelane juba kolmandas pildis ära. Mul ei ole enne olnud rolli, kus minu tegelane elavate hulgast lahkub. Kuna Juhan Viiding on minu suur lemmik ja tean mõningaid tema luuletusi ja jutte peast, siis jäi mind üks neist kummitama. Selle luuletuse nimi on „Näidend“ ja see räägib kahest näitlejast, kellest üks on vanem ja targem ja teine on Viiding ise. Vanem küsib: „Kui palju Juhan-poiss Sul olnud osi neid, kus mängu käigus surma saama pead? Neid osi peast kas nimetada tead?“ Viiding: „Neid olnud neli – viis...miks Sa küsid siis?“ Meeskolleeg, siis vaatas talle silma ja ütles nii: „Kas oled kuulnud, kas tead, et see ei tähendavat head...“.

Millegipärast oli see mul proovides pidevalt meeles. Ma lootsin, et see aitab mind mingil moel, et tunnen sidet kõigi nendega, kes on kunagi laval surnud. Kõlab esoteeriliselt, kuid see aitas luua minu viimaseks stseeniks õige meeleolu ja tunde. Ma ei tea, kas mind võeti sinna vennaskonda sisse või mitte. Ma tahan loota või tõestada, et see ei pea midagi halba tähendama. Ehk kirjutan sellest kunagi luuletuse.

KOOLIST

Alles nüüd, selle kooli lõppedes saan öelda, et see ei olnud tõepoolest lihtne. Neli aastat on väga pikk aeg. Siiani mõtlen, et kui ma oleksin valinud teise tee, siis oleksin ma praegu juba aastakese töötanud õpetajana. Nimelt olin ma oma paberid viinud ka Tartusse Humanitaarteaduste erialale. Aga milline õpetaja ma siis oleksin? Ma arvan, et selle haridusega, siit koolist oleksin ma kordades parem ja isegi targem õpetaja. Ma arvan, et olen siin koolis ja nende inimestega arenenud eeskätt vaimselt, aga ka füüsiliselt kaugemale kui mujal oleksin üldse suutnud. Kui loen oma töö esimest peatükki, mis räägib minust enne kooli, siis tuleb tunnistada, et olen pettunud. Praegu tunduks mulle selline inimene üsna igav.

Üks pingelisemaid ettevõtmisi oli neljanda aasta alguses sunduslik seminaritöö, millega Komissarov meid juba esimesest aastast peale „hirmutas“. See tundus tülikas ettevõtmine ja tegelikult oligi. Siiski tundub, et leidsin enda jaoks teema, millest kirjutamine mulle tegelikult isegi meeldis. Ma olen terve elu olnud naljalembene inimene, seepärast tahtsingi välja uurida, kuidas ja millepärast mingid asjad meile nalja pakuvad. Produktist ma ei räägiks, kuid töö ja materjalid, mis minuni jõudsid, tegid mind targemaks. Lisaks veel intervjuud Ago Andersoni ja Eino Baskiniga. Vaev ja ajakulu oli muidugi meeletud, kuid tasusid ennast ära. Ma tean, et nüüd suudan ma sel teemal kompetentselt vestelda ja vastata küsimustele, mis aitavad mind ka minu näitlejatöös.

Kõige enam on vast muutunud minu väärtused ja mõtted. Seda nii kunsti kui loomingu arusaamadest üldse. Enne kooli mul neid sellisel kujul ei olnudki. Nende kujunemisele on palju kaasa aidanud filosoofia loengud Valle-Sten Maistega. Seal puutusin ma esimest korda kokku erinevate kunsti definitsioonidega ja arutlustega neil teemadel. Need kujundasid minu arusaamu

teoreetilises vallas. Ma ei usu, et ma oskaksin kunsti defineerida, aga omad tõekspidamised olen ma tänu targematele suutnud püstitada. Kui ühene vastus leitakse, oleks kunst minu jaoks surnud. Praktika on samuti aidanud vähemalt unistada, mille poolt või mille vastu ma siin elus olen. Mida minu looming peab sisaldama ja mida mitte. Mul on olnud võimalus teha tööd päris teatris, selles süsteemis, mida me justkui õpime. Reaalsus on natuke teistsugune kui ideaalid. Nii on see vist iga asjaga. Oma töödest teatris, mis ei ole olnud otseselt koolitööd, olen ma vast kõige rohkem kokku puutunud sellega, milleks kool meid ette valmistab. See on iseseisvus ja iseseisev töö. Enesega töötamine, iseenda lavastamine ja mõtestamine.

Kool õpetas mulle käsitööoskust, sellest kõik ju algabki. Mis on huvitav, et esimese paari kuuga saime koolis kõik põhitõed teada. Mis on näitlemine! Siiski on täpselt samad asjad ikka veel need, mis valmistavad probleeme, mida on vaja mainida ja seda kusjuures kõigile. Ei loe, kas oled olnud teatris kuu või kümme aastat. Suund on kätte näidatud, mis edasi saab, on kõik minu enda teha. Nagu on Kalju Komissarov „Lavakooliraamatus“ (2010) öelnud: *„Seesama, mida ma nendele räägin, et sõbrad – issand jumal ja loodus on teile andnud need võimalused neli aastat pühenduda, selle alaga tegeled. Siin panete endale vundamendi, siin nelja aasta jooksul pannakse alus sellele, et kui teil õnne on, siis teist saab asja, kui ei ole, siis ei saa.“*

Tulevikule mõeldes tahaksin kindlasti minna ka magistrisse, seda eeskätt selleks, et saada ise targemaks. Ma tahaksin kunagi ka ise näitlejaid õpetada. Mulle tundub, et huvitavatest ja haritud näitlejatest saavad kõige paremad õpetajad. Sinna on veel aega, praegu harjutan veel paar aastat kätt repertuaariteatris.

Seda tunnen ma küll, et mu mõtted on koondunud ja eesmärgid tekkinud. Ideaalis võikski kunst inimest iseendale lähemale viia. Nii tegijat kui publikut. Mulle tundub, et ma olen sinna vähemalt teel.

KOKKUVÕTE

Olen tihti mõtisklenud selle üle, milline näitleja ma tahaksin olla ja missugune ma tegelikult olen. Nende kahe vahel on õnneks veel palju erinevusi, millest ma olen teadlik. Rohkesti on kindlasti ka neid, mille olemasolu ma veel ei tea või pole suutnud endale sõnastada. Kui meie lennust saadet tehti, ütlesin, et õppisin selle nelja aastaga teatrikoolis, kuidas õppida ja ma ei valetanud. Mul on tunne, et alles nüüd algab tõeline õppimine ja töö iseendaga. Ma arvan, et see kool ongi pigem ettevalmistus selleks eluks ja elukutseks.

Ma olen endiselt arvamusel, et näitlejaks ei saa kedagi õpetada. Võib arendada teatud oskusi või eeldusi ja samuti on suur roll ka andekusel, kuid mulle meeldib mõelda, et näitlejaks tõesti sünnitakse. Salaja loodan, et võib-olla olen mina just see üks miljonist, kes sattus sellesse kooli ja selle eriala peale täiesti juhuslikult, kuid kellele see ongi õige tee. Samal ajal on mul suur hirm, et kuigi ma tean, et kooli lõppedes ootab mind töökoht Ugala teatris, siis äkki ma pole selleks valmis. Töötan seal aasta või kaks ja siis leitakse, et neil pole minust enam kasu, mind ei ole neil enam vaja. Ma ei kujuta ette, mis ma siis teen või milline mu elu siis välja nägema hakkab. Ma ei mõtle, et riigiteatriga lõppeb teater, vaid ma ei tea, mis tunne on olla vabakutseline näitleja. Ma tean, et ma tahan oma elus ka seda proovida ja järjekord ei ole oluline. Hetkel ei leia ma põhjust, miks lüüa kinni uks, mis lahkelt lahti on tehtud.

Mu sees on vastakaid tundeid veelgi. Üheltpoolt olen ma kurb, et pärast seda kooli ei saa ma mitte kunagi rahuliku südamega näiteks Austraaliasse õnne proovima minna, nagu paljud minu eakaaslased. See tähendaks ju seda, et näitlejana olen ma läbikukkunud. Teisalt tunnen ma pärast seda kooli vaimset kohustust oma riigi ja rahva ees. Mulle anti tasuta selline haridus, millega ma saaksin inimesi aidata, pakkuda neile midagi enamat hallist argipäevast ja ma tahan iga hinna eest seda võimalust kasutada. Olin enne seda kooli küll verinoor, aga õnnelik. Ei ütlegi, et enam

ei ole, kuid nüüd on see palju keerulisem. Õndsad on need, kes ei näe. Nüüd ma ju näen ja analüüsin pidevalt kõike, see on saanud mu loomuseks. See kool õpetas mind nägema. Iga lavastuse ja etendusega maailma parandada on väga keeruline, eriti repertuaariteatris. Pealegi ei tea ma, kas mina olengi õige mees seda parandama? Aga ma tahaksin olla.

Olen oma kahekümne kolmest eluaastast tegelenud õppetööga kuusteist aastat. Teatrikeskkonnas olen veetund umbes neljandiku sellest ajast. Ilmselt seepärast tunnengi, et see kõik on mind nii suurel määral muutnud ja mingid juured alla kasvatanud. Nüüd, seda kirjatööd tehes oli mul suurepärane võimalus heita pilk minevikule ja see, mis ma nägin, tuletas mulle meelde kogu selle raske rännaku. Kuidas mind tõmmati aina õigele rajale tagasi ja näidati suund jälle kätte. See on olnud vajalik, sest ilma ebaõnnestumisteta ei tunneks me ära õnnestumisi. Ma ei usu, et olen nüüd kuidagi parem inimene, pigem vastupidi. Ma olen leidnud endas ülesse ka küljed, mis mulle endale või teistele ei pruugi meeldida. Varem ma neid ei teadnud või ei julgenud endale tunnistada, aga nüüd need aitavad mind laval. Ennast on tore tunda. Ma olen muutunud inimene ja seda mitte paremuse poole, vaid inimese poole.

Samas olen ikkagi õnnelik ja sellega on vähemalt pooled mu eesmärgid juba täidetud.

Lihtlitsents lõputöö reprodutseerimiseks ja lõputöö üldsusele kättesaadavaks tegemiseks

Mina **RAIT ÕUNAPUU**

(autori nimi)

(sünnikuupäev: _____25.02.1990)

1. annan Tartu Ülikoolile tasuta loa (lihtlitsentsi) enda loodud teose

---

MINU ELU KUNSTIS

(lõputöö pealkiri)

mille juhendaja on Jaanika Juhanson,

(juhendaja nimi)

- 1.1.reprodutseerimiseks säilitamise ja üldsusele kättesaadavaks tegemise eesmärgil, sealhulgas digitaalarhiivi DSpace-is lisamise eesmärgil kuni autoriõiguse kehtivuse tähtaja lõppemiseni;
- 1.2.üldsusele kättesaadavaks tegemiseks Tartu Ülikooli veebikeskkonna kaudu, sealhulgas digitaalarhiivi DSpace'i kaudu kuni autoriõiguse kehtivuse tähtaja lõppemiseni.
2. olen teadlik, et punktis 1 nimetatud õigused jäävad alles ka autorile.
3. kinnitan, et lihtlitsentsi andmisega ei rikuta teiste isikute intellektuaalomandi ega isikuandmete kaitse seadusest tulenevaid õigusi.

Viljandis, **21.05.2013**